

Priporočila za pripravo na tekmovanje v 4. in 5. razredu

Skupen naslov tekmovanja:

SLOVENIJA, VSE NAJBOLJŠE

Izbrano delo: **Sebastijan Pregelj: Deček Brin na domačem kolišču**

Ilustriral učenec Aleksander

IZBRANO BESEDILO IN CILJI UČNEGA NAČRTA

Cilji priprave na tekmovanje in tekmovanja so, da učenci, z mentorjevo podporo ob vodenem branju, **razvijajo kritično in »raziskovalno« branje** zahtevnejšega književnega besedila; **vrednotijo besedilo**, temeljito **spoznajo in raziskujejo vsebinske in slogovne prvine in značilnosti besedilne vrste** izbranega besedila in se soočijo z zgodovinskim ozadjem, **povezujejo** avtorjeva in druga dela z izbranim delom. Da bi te cilje lahko uresničili, je treba delo z učenci načrtovati in narediti temeljito strokovno pripravo na branje besedila (ne le učenčevega, tudi učiteljevega).

Delo Sebastijana Preglja, Deček Brin na domačem kolišču ponuja priložnosti za osredotočanje na cilje učnega načrta za slovenščino (2018), ki se nanašajo na književni prostor in čas, književno dogajanje in književni prostor. Skozi bralne dogodke ob umetnostnem besedilu bodo učenci:

- poiskali osnovne informacije o prostoru in času dogajanja;
- povezali dogajalni čas in prostor;
- ubesedili svojo domišljjsko predstavo dogajalnega prostora in časa (po avtorjevem opisu, po podatkih iz besedila, po subjektivnih izkušnjah, po znanju in predstavah, nastalih ob branju drugih umetnostnih in neumetnostnih besedil in virov);
- prepoznavali podatke o poteku dogajanja; podatke, potrebne za sklenitev dogajalnega toka, ki jih besedilo ne ponuja;
- določili, o čem govori umetnostno besedilo/kaj je sporočilo književnega besedila – osrednje teme so: otroštvo, družina, tradicija in izročilo, odraščanje, stvarnost kot pustolovščina/skrivnost, ustvarjalnost;
- prepoznali značilnosti realistične pripovedne proze in povzemali njene značilnosti;
- brali po metodi dolgega branja;
- poustvarjali besedilo s povezovanjem in razmislekom o ključnih motivih in temah iz besedila.

PREMISLEK O KNJIGI IN BRALNIH IZKUŠNJAH UČENCEV 4. IN 5. RAZREDA

Ilustriral učenec Luka

Zbirka Zgodbe s konca kamene dobe o dečku Brinu ima več nadaljevanj. Med branjem dela Deček Brin na domačem kolišču se bomo posvetili osrednji temi letošnjega tekmovanja *Slovenija, vse najboljše* (V: [I. Saksida: Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na tekmovanje](#)) in se preko književnega besedila dotaknili slovenske preteklosti, naravne in kulturne dediščine. V priporočilih je izpostavljeno, da je zgodba Deček Brin na domačem kolišču prikaz odraščanja pogumnega devetletnika Brina, ki se ne boji ne vode, ne sokola, ne medveda, pripoved o povezanosti družine, domišljjsko poročilo o izumu kolesa ... Prav tako pa je poudarjeno, da poleg pogovarjanja o dogajanju, o književnih osebah, z učenci spregovorimo tudi o osnovnih zgodovinskih in drugih dejstvih, kar bo bralcem – učencem olajšalo razumevanje in umeščanje v prostor in čas, hkrati pa spodbudilo njihovo domišljijo in povezovanje z lastnim junaštvom in radovednostjo.

Zgodba Deček Brin na domačem kolišču je primerna za učenec 2. VIO tudi zato, ker posega v zgodovinsko obdobje, ki ga učenci 2. VIO tudi prvič kronološko umeščajo v časovni trak. Tema - Življenje ljudi v preteklosti - koliščarjev je povezana s pustolovščinami in dogodivščinami dečka Brina, ki si postavlja vprašanja o koncu sveta, o lastnih mejah in sposobnostih, ki sanjari in ima bujno domišljijo.

Pomembno izhodišče za poglobljeno in ustrezno pripravljene bralne dogodke z učenci je t. i. **ŽIVA PRETEKLOST**. Preteklost je zanimiva in poučna, zato je vredna naše pozornosti. Svetovna organizacija UNESCO skrbi, da se najpomembnejše stvari iz zgodovine ne pozabijo in izgubijo – imenujejo jih »kulturna dediščina človeštva« in k njej prištevajo tudi najdbe o davnem življenju ljudi na koliščih Ljubljanskega barja. Država Slovenija, ki sama sicer praznuje trideseto obletnico obstoja, skrbi za mnoge tisočletne spomenike na svojem ozemlju, ki so nam jih zapustila različna stara ljudstva, kar povečuje pomen naše dežele in jo prikazuje v kulturni luči.

Likovne upodobitve, zgodovinski romani, filmi, glasbena dela itd. nam pripovedujejo o egiptovskih faraonih, kitajski kulturi, začetkih krščanstva in za primerjavo so naša kolišča starejša od znamenitih piramid. Imamo torej dovolj tehten razlog, da se pozanimamo o njih. Arheologija nam nudi veliko podatkov, ki so za nestrokovnjake preveč suhoparni, postanejo pa privlačni, ko jih spletemo v zgodbe, v katerih s kančkom domišljije zlahka najdemo tudi sami sebe. Nekdanje življenje pač ni bilo tako zelo drugačno, da ne bi razumeli odnosov, dejanj, veselja in žalosti takratnih ljudi. Takšna je tudi zgodba o Brinu s kolišča na Ljubljanskem barju. Niso izmišljotine,

ker je krajevni in časovni okvir zgodbe resničen, vanj pa je vgrajena pisateljeva domišljija. Na ta način postane pomembno zgodovinsko vedenje sestavni del naše splošne razgledanosti.

PREDLOGI DEJAVNOSTI ZA IZVEDBO PRIPRAVE NA TEKMOVANJE OB BESEDILU DEČEK BRIN NA DOMAČE KOLIŠČU

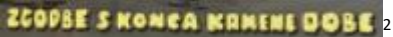

Ilustriral učenec Marko

1. Strategije pred branjem

RAZVIJANJE PREDSTAVE O DIMENZIJAH PROSTORA IN ČASA

Deček Brin, glavni junak brane knjige, živi na kolišču na jezeru, ki ga danes umeščamo kot kraj na Ljubljanskemu barju. Mnogim mladim bralcem je pojem kolišče nov, zato ga je potrebno že pred samim začetkom branja umestiti v prostor in čas. Predlagamo, da z raziskovanjem začnemo že pred samim branjem, na kar nas spodbuja že naslov knjige. Uvod v branje lahko izvedemo s pomočjo premišljenih vprašanj, ki bodo spodbudila zanimanje učencev. Nekaj vprašanj in virov je zbranih v spodnji tabeli:

<p>Vprašanja za aktivacijo pred branjem (ob naslovnici knjige)</p>	 <ul style="list-style-type: none"> • Kaj pričakujete od branja knjige s takšnim naslovom? • Iz naslova najverjetneje izvemo nekaj o glavnem junaku in o kraju, kjer ga najdemo. Kaj bi bilo domače kolišče? • Ali imajo kaj skupnega besede: kolišče – kurišče – mostišče – zabavišče Poiščite besedo kolišče v SSKJ. • Kje na svetu se bivališča še vedno gradijo na kolih? (Tudi današnje vasi na Ljubljanskem barju.) 	 <ul style="list-style-type: none"> • Zakaj dobo poimenujemo kot »kamen«? • Bi znali narediti časovni trak zgodovine človeka? • Kako se imenujejo znanosti, ki proučujejo preteklost? • Kje so shranjeni materialni ostanki iz zgodovine človeštva? • Ali je v bližini tvojega domačega kraja kakšna podobna ustanova?
<p>Dodatni viri za razvijanje prostorske in časovne</p>	<p><i>Za radovedne je več zanimivih podatkov o koliščih in Ljubljanskem barju dostopnih na povezavi http://www.ljubljanskobarje.si/ Leta 2011 je bilo 111 kolišč uvrščenih na seznam Svetovne dediščine. Dve od njih sta v Sloveniji, na Ljubljanskem barju. Zaradi tega so nekateri priloženi filmi, oblikovani za UNESCO, v angleškem jeziku.</i></p>	

¹ Vir: Preglej, S. (2016). Deček Brin na domačem kolišču. Založba Miš, Dob pri Domžalah.

² Prav tam

2. Strategije med branjem

Zgodba, ki jo ponuja knjiga Deček Brin na domačem kolišču za učence 2. VIO, ni zahtevna in jo bodo učenci najverjetneje hitro sprejeli in razumeli. Zaradi potrebe po umeščanju zgodbe v zgodovinski okvir in obenem zaradi spodbude nadgradnje besedila z lastnimi razlagami in interpretacijami pa je knjigo priporočljivo brati ob stalnem pogovoru.

Učence lahko povabimo k skupnemu glasnemu branju in pogovoru o prebranem po komunikacijskem modelu poučevanja mladinske književnosti. Pri sprotni interpretaciji prebranega lahko izbiramo med različnimi metodami in pristopi zaznavanja in razumevanja prvih besedilnih signalov. Predvsem pa je dragoceno, da nam uspe spodbuditi učence k medsebojnemu pogovoru, ki jim lahko pomaga pri razumevanju literarne celote in spodbudi k samostojnemu branju. Zato ima učitelj več možnosti:

- Učenci knjigo preberejo sami in nato sledi pogovor.
- Skupno branje celotne knjige** lahko razdelimo v skupno branje, po učiteljevem branju učence spodbudimo, da knjigo prebere še vsak sam.
- Srečanju z besedilom** sledi obravnava po komunikacijskem modelu poučevanja mladinske književnosti. Preden začnemo učence z vprašanji opozarjati na prezrte besedilne signale, jim damo možnost, da v skupini izrazijo svoje predstave o besedilu. Prisluhnemo drug drugemu.
- Opisovanje in povezovanje vsebine z **ilustracijami**.
- Strategija **TRI V VRSTO**, ki lahko usmerja branje in pogovore, spodbudi komunikacijo med učenci in učiteljem in obenem daje učencem izbiro. To strategijo predstavljamo spodaj – učitelj z učenci izbira naloge po nekem redu ali naključno. Možnost je tudi, da ima vsak učenec svojo 3 x 3 mrežo.

<p>Kamenodobni slovar</p> <p>/Poišči besede, ki jih danes v pogovornem jeziku ne srečaš prav pogosto. Kaj pomenijo? Pomagaj si s FRAN-om 🍷/</p>	<p>Pomeni z imeni</p> <p>/Kako so nastala imena, ki jih imajo osebe iz knjige? Ali lahko prepoznaš izvor svojega imena? Poišči slovar imen./</p>	<p>Brin, pogumen sto</p> <p>/Koliko je star Brin s kolišča? Pri svojih letih je zelo pogumen. Izpiši njegove dogodivščine, ki to potrjujejo./</p>
<p>Časovni trak zgodovine</p> <p>/Nariši časovni trak zgodovine človeštva. Kako se imenuje najstarejše obdobje? V katerem obdobju si se rodil-a ti?</p>	<p>BRANJE v šoli in doma</p> <p>/To je povabilo k branju. Lahko izbiraš med glasnim branjem s sošolci, branjem na deževen dan, branjem povsem zase.../</p>	<p>VELIKI IZUMI</p> <p>/Leseno kolo je pomemben izum. Se spomniš še kakšnega pomembnega izzuma za človeštvo? https://europa.eu/learning-corner/ea-timeline/discoveries-and-inventions_sl/</p>
<p>Turistični vodič po kolišču</p> <p>/Predstavljaš si, da bi s »časovno kapsulo« lahko obiskal Brinovo kolišče. Kaj vse bi ti lahko Brin razkazal Pomagaj si s skico v knjigi.</p>	<p>Išče se pisatelj</p> <p>/Tudi ti si lahko izmišliš kakšno zgodbo o Brinovih dogodivščinah 🍷. Lahko pa opišeš kakšno svojo. Ob tem ne pozabi na različne časovne dimenzije 🍷/</p>	<p>Podobnosti in razlike</p> <p>/Veliko razlik je med zgodovinskima obdobjema Brinovega in tvojega življenja. Jih lahko zapišeš? Uporabi BUS ribje kosti./</p>

- f) Strategija recipročnega branja, pri kateri učence razdelimo v skupine, v vsaki skupini določimo enega izmed učencev za vlogo "učitelja", skupine berejo poglavje za poglavjem. Skupina po vsakem prebranem poglavju naredi skrčeno obnovo, oblikuje vprašanja, najde odgovore na svoja vprašanja in poskusi napovedati, kaj se bo zgodilo v nadaljevanju. Ta razmislek po poglavjih lahko skupina naredi ob shemi, v katero učenci vpisujejo predvidevanja, vprašanja, povzetke in povezave.

PREDVIDEVAM	VUZUALIZIRAM, PREDSTAVLJAM SI SLIKO, ZVOK, VONJ	VPRAŠAM
POVEŽEM		POVZAMEM

Navodilo, ki ga učitelj poda učencem za skupinsko delo, je lahko naslednje:

»Prebrali boste poglavje v knjigi. Sproti boste izpolnjevali delovni list, na katerem boste pod posamezne zavihke zapisali: 1. vaša predvidevanja o tem, kaj sledi, 2. vprašanja, ki se vam zastavijo, 3. kakšne so povezave znotraj besedila, da sestavimo celoto (povežete lahko s svojimi izkušnjami, z drugimi deli, ki ste jih prebrali, z besedami) in 4. kako bi na kratko povzeli celotno zgodbo – kje se dogaja, kdo nastopa, kakšen je, zakaj se obnaša, kakor se, kaj je tisto pomembno ... Ker si je treba ves čas branja stvari tudi predstavljati, pa boste na koncu na sredo lista upodobili tudi podobo, ki se vam je najbolj vtisnila v spomin.

*Delovni list za to strategijo je vključen v DNEVNIK BRANJA, na koncu teh priporočil.

Strategije po branju

V fazi po prebranih zgodbah v knjigi ter izvedeni interpretaciji, lahko učenci v sklopu priprave na pisanje besedila govorno ali pisno tvorijo:

- zgodbe *»Kaj bi bilo, če bi jaz bil Brin?«* ali zgodbe z naslovom *List iz dnevnika dečka Brina*;
- nadaljevanje zgodbe;
- zgodbe, ki se dogajajo danes, v preteklosti, v prihodnosti (pri tem izhajajo iz znanja in izkušenj, npr. *Kako bi zgodba o Brinu zvenela, če bi jo prestavili v današnji čas?*, *Katera imena bi nadel osebam?*);
- besedilo preoblikujejo v strip in s sliko označijo dogajalne prostore;
- zgodbo, s katero zajemajo perspektive različnih oseb iz knjige;
- filmsko knjigo za izbrani prizor iz besedila, in sicer tako, da kot dramatik na začetku vsakega prizora napišejo kdo nastopa, kraj dogajanja, v prizorih pa zapišejo, kaj in kako

književna oseba pove, dodajo pa lahko še opis slike, ki bi jo naj kamera ujela ter opis glasbe, zvokov;

- časopis, v katerem so novice o dogodkih iz zgodbe – npr. novice o izumih.

V spodnji prilogi je zbran nabor dejavnosti v obliki **DNEVNIKA**, ki jih lahko učenec izvaja v času priprave na tekmovanje. Dnevnik naj bo v večini uporabljen v šoli in ne prepuščen učencu za domače delo. Namen dnevnika je priprava na poglobljeno branje in razumevanje besedila.

DNEVNIK BRANJA UČENCA

Ilustrirala učenka Ela

Ob branju knjige lahko učenci izpolnjujejo tudi dnevnik branja. Učence naj učitelj napoti v reševanje, se o zapisih pogovarja, jih primerja, učence po potrebi tudi usmerja, saj so zapisi in razmišljanja učencev priprava na samostojno pisanje nalog.

DEČEK BRIN NA DOMAČEM KOLIŠČU **DNEVNIK BRANJA**

IN PRIPRAV NA TEKMOVANJE IZ ZNANJA SLOVENŠČINE ZA CANKARJEVO
PRIZNANJE

Avtor dela:

Naslov:

Ilustrator:

Bralec/bralka:

Dragi dnevnik!

V rokah imam _____ knjigo o dečku Brinu. Ta je živel v drugih časih. Pred veliko leti. Tisti čas ima nekaj nenavadnih besed, imen, in dogodkov. Ob branju beležim svoje aktivnosti, podatke in razmišljanja. Ker vem, da si dober bralec med branjem predstavlja svet, o katerem bere, bo sprti nastajala tudi ilustracija zgodbe v priročni »omarici«, ki jo lahko zložim, če obojestransko natisnem zadnji dve strani bralnega dnevnika. Tja zapisujem tudi vprašanja, ki se mi med branjem pojavljajo, tja kratko povzamem zgodbo, predvidevam, kaj se bo v nadaljevanju zgodilo in zapišem različne povezave brane zgodbe s tem, kar sem že doživel, videl ali prebral.

Kamenodobni slovar

kolišče	
platnen	
drevak	
ognjišče	
bodalo	
roževina	
košuta	
brst	
malha	
ost	
rog	
ustrojiti	
harpuna	

Kako te kličejo?

V zgodbi nastopajo različne osebe, ki imajo prav posebna imena. Kako so jih dobili ali zakaj jih tako kličejo? Osebo lahko narišeš in pojasniš izvor njegovega imena.

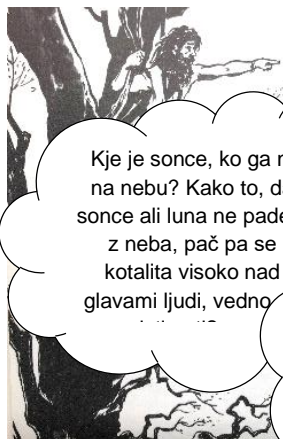
IMENA OSEB: VOLK, ČAPLJA, BRIN, MEDVED, HRAST, BOR, RIS, SVETLA, OBLAK, ČUK, LESKA, SKOVIR

Piskač

Kakšno bi bilo pa tvoje ime,
če bi živel/-a na kolišču kot Brin?

Razmišljanja s konca kamene dobe

Brinu po glavi roji veliko vprašanj, ko z očetom spleza na razgledni hrast. Kaj vse ga zanima?

Kje je sonce, ko ga ni na nebu? Kako to, da sonce ali luna ne padeta z neba, pač pa se kotalita visoko nad glavami ljudi, vedno

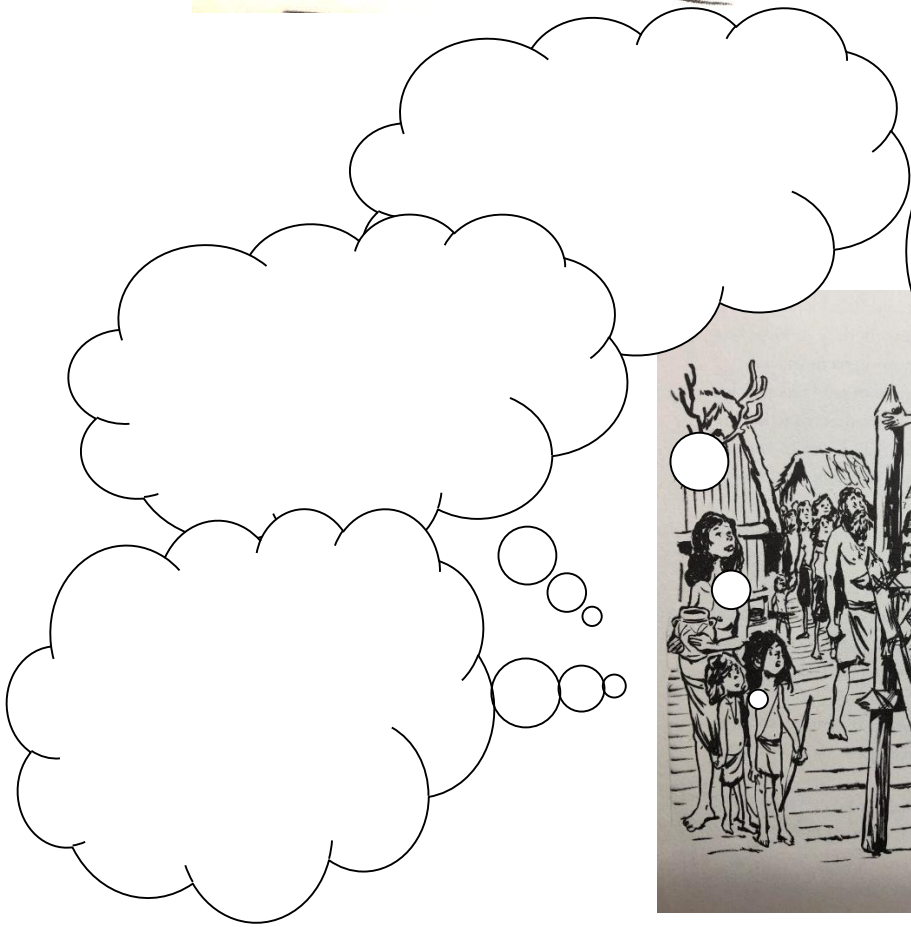
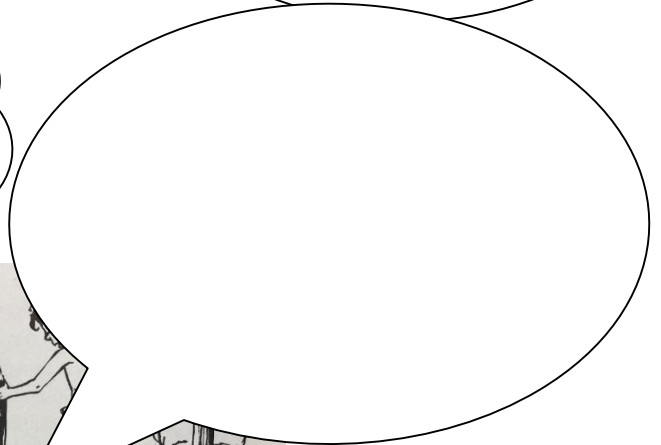
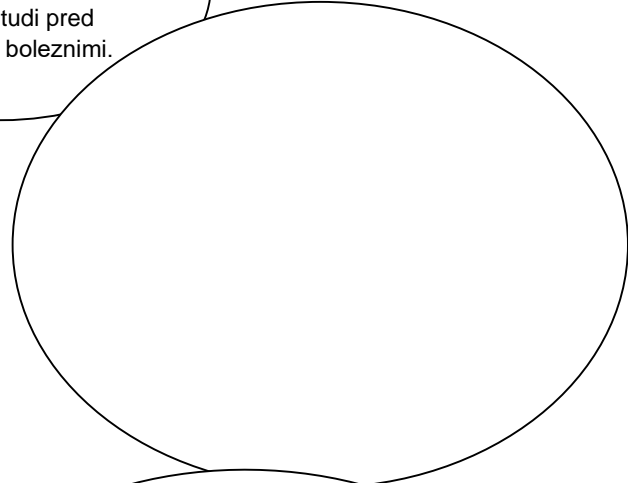
Zapiši pogovor med Brinom in tabo, v katerem Brin sprašuje, kar ga zanima. Kakšna vprašanja se pa zastavljajo tebi danes?

Tudi drugi, ki jih srečamo v zgodbi, imajo zanimiva verovanja, razmišljanja ali vprašanja. Zapiši jih še nekaj in zraven svoje misli ob tem.

Tvoja žena Svetla ne bo samo najlepša ženska na jezeru. Ogrlica jo bo varovala tudi pred bolečino in boleznimi.

Z GLAVO V OBLAKIH

Prebivalci kolišča pravijo, da stric Oblak živi z glavo v oblakih. Kaj zate pomeni *živeti z glavo v oblakih*? Poznaš koga, ki živi z glavo v oblakih? Kakšen je? Se rad/a pogovarjaš z njim? O čem najraje govorita?

NENAVADNE POVEZAVE

Stric Oblak kolo imenuje leseno sonce.
Zakaj?

Skušaj najti še kak podoben primer poimenovanja za običajne predmete.

kolo = leseno sonce

SE SPRAŠUJEM

PREDVIDEVAM

POVEZUJEM

POVZEMAM

SI
PREDSTAVLJAM

Ilustrirala učenka Emi

Viri:

- Gamble, N. in Yates, S. 2008. exploring Children's Literature (2nd Edition). London, SAGE Publications Inc.
- Kordigel Aberšek, M. (2008). Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Saksida, I. (2008). Književni pouk v drugem triletju devetletne osnovne šole. V: Poti in razpotja didaktike književnosti. Mengeš: Izolit. (43 - 84)
- Pregelj, S. (2016). Deček Brin na domačem kolišču. Dol pri Domžalah, Miš založba.
- Ljubljansko barje - krajinski park: <http://www.ljubljanskobarje.si/unesco-na-ljubljanskem-barju/prazgodovinska-kolisca-okoli-alp> (dostopno 2. 9. 2020)
- Ilustracije učencev OŠ bratov Polančičev Maribor.

Dodatne spodbude za branje in pogovor:

- <https://www.bralnaznacka.si/assets/Uploads/Pregelj-S.-Decek-BrinOK.pdf>

Priporočila pripravile: Leonida Novak, Polona Legvart, Tanja Jankovič